

НАРЕДБА № 1 от 23 януари 2009 г.

за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. С тази наредба се определя държавното образователно изискване за обучението на децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания.

Чл. 2. (1) Деца и ученици със специални образователни потребности са децата и учениците с:

1. различни видове увреждания – сензорни, физически, умствени (умствена изостаналост), множество увреждания;
2. езиково-говорни нарушения;
3. обучителни трудности.

(2) На децата и учениците със специални образователни потребности се осигурява психолого-педагогическа подкрепа за:

1. коригиране и компенсиране на съответното увреждане, нарушение или затруднение;
2. подпомагане в образователно-възпитателния процес за постигане на държавните образователни изисквания за предучилищното възпитание и подготовка или за учебното съдържание;
3. стимулиране на цялостното им развитие за успешна социална интеграция и професионална реализация.

Чл. 3. (1) Децата и учениците със специални образователни потребности се обучават и възпитават интегрирано в детските градини по чл. 18 от Закона за народната просвета (ЗНП) и в училищата по чл. 26, ал. 1, т. 1-10 или т. 12 от ЗНП.

(2) Децата и учениците със специални образователни потребности може да се обучават и възпитават в специалните детски градини и училища след изчерпване на всички възможности за интегрирано обучение и възпитание в детските градини по чл. 18 от ЗНП и в училищата по чл. 26, ал. 1, т. 1-10 или т. 12 от ЗНП.

(3) Децата и учениците със специфични обучителни трудности се обучават интегрирано в детските градини и училищата в системата на народната просвета, като получават психолого-педагогическа помощ от психолог и логопед.

(4) Децата и учениците с увреден слух, които са слухопротезирани, се обучават интегрирано в детските градини и училищата в системата на народната просвета, като получават специализирана помощ от рехабилитатор на слуха и говора или логопед и от психолог.

Чл. 4. Децата и учениците с хронични заболявания, включително и със специални образователни потребности, може да се обучават и възпитават в детските градини по чл. 18 от ЗНП и в училищата по чл. 26, ал. 1, т. 1-10 или т. 12 от ЗНП или в специални детски градини и в специални училища, при условията и по реда на тази наредба.

Чл. 5. Обучението и възпитанието на децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания се осъществява по: програмите за предучилищно възпитание и подготовка; учебния план и учебните програми на училището; индивидуални образователни програми; индивидуални програми за ранно въздействие и ранна рехабилитация за децата с нарушено зрение и за децата с увреден слух; учебни програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден

слух и за децата и учениците с нарушено зрение.

Чл. 6. (1) Интегрираното обучение и възпитание на децата и учениците се организира и осъществява от детската градина или училището съвместно със съответния ресурсен център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности.

(2) Интегрираното обучение и възпитание на децата и учениците със специални образователни потребности се осъществява съвместно с децата в групата в детската градина или с учениците в паралелката в училището с помощта на ресурсни учители и други специалисти от ресурсните центрове за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности.

(3) С децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават и възпитават интегрирано, може да се осъществява и индивидуална, и групова работа в стая, оборудвана с технически средства и дидактически пособия, в кабинета на рехабилитатора и в логопедичния кабинет.

(4) В процеса на интегрирането на децата и учениците със специални образователни потребности ресурсните центрове по ал. 1 осъществяват консултативни, образователно-възпитателни, рехабилитационни и координиращи дейности.

Чл. 7. За обучението и възпитанието на децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания се осигурява подкрепяща среда, която включва:

1. достъпна архитектурна среда съгласно изискванията на Наредба № 6 от 26.11.2003 г. за изграждане на достъпна среда в урбанизираните територии (обн., ДВ, бр. 109 от 2003 г.);

2. екипи от специалисти, в които в зависимост от потребностите на децата и учениците се включват учители – специални педагози, ресурсни учители, психолози, логопеди, рехабилитатори на слуха и говора и други, както и родителите, настойниците или попечителите на децата и учениците със специални образователни потребности. За децата и учениците със специални образователни потребности, които са настанени в специализирана институция за деца, в екипа се включва и специалист, определен от директора на тази институция;

3. диагностична, консултативна и рехабилитационна дейност;

4. специални учебно-технически средства и апаратура, дидактически материали, учебни помагала, специализирани софтуери и други;

5. индивидуални образователни програми;

6. учебни програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух – индивидуално формиране и развитие на устната реч, развитие на речта, музикални стимулации, фонетична ритмика и моторика, реч и предметна дейност;

7. учебни програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение – по зрително подпомагане, ориентиране и мобилност и полезни умения.

Чл. 8. (1) Децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални образователни програми, но постигат държавните образователни изисквания за предучилищното възпитание и подготовка и за учебното съдържание продължават обучението си по програмите на съответната детска градина или по училищния учебен план и учебните програми на съответното училище, и получават удостоверение за завършена подготвителна група/подготвителен клас или документ за завършен клас, етап или степен на образование съгласно държавното образователно изискване за документите за системата на народната просвета.

(2) Учениците със специални образователни потребности, които са завършили обучението си за етап или степен на образование по индивидуални образователни програми, но не са постигнали държавното образователно изискване за учебното съдържание, получават удостоверение за завършен клас, а завършилите XII клас – удостоверение за завършен гимназиален етап, съгласно държавното образователно изискване за документите за системата на народната просвета.

Чл. 9. Директорите на специалните детски градини и на специалните училища не приемат за обучение деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, които не са включени в списъка по чл. 22, ал. 8.

Чл. 10. Документацията, свързана с обучението на децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, се определя и води съгласно държавното образователно изискване за документите за системата на народната просвета.

Чл. 11. (1) Министерството на образованието и науката поддържа база данни за децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, които се обучават интегрирано или в специални детски градини и специални училища.

(2) В базата данни се съдържа информация за имената на децата или учениците, здравословното им състояние и детската градината или училището, в което се обучават. При обработването на информацията се спазват изискванията на Закона за защита на личните данни.

(3) В 7-дневен срок от записването на дете или ученик със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания директорът на детската градина или училището уведомява началника на регионалния инспекторат по образованието.

(4) Три пъти годишно – до 31 октомври, до 28 февруари и до 30 юни, началникът на регионалния инспекторат по образованието изпраща в Министерството на образованието и науката обобщена информация по ал. 2 за детските градини и училищата от съответната област.

Глава втора

КОМПЛЕКСНО ПЕДАГОГИЧЕСКО ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

Чл. 12. Комплексното педагогическо оценяване на децата и учениците със специални образователни потребности се извършва от екипа към регионалния инспекторат по образованието и от екипите в детските градини и в училищата, в които се обучават децата и учениците със специални образователни потребности.

Чл. 13. (1) Основната цел на комплексното педагогическо оценяване от екипа към регионалния инспекторат по образованието е да се извърши първична оценка на общото развитие на детето или ученика, въз основа на която да се препоръча видът и формата на обучение.

(2) Основната цел на комплексното педагогическо оценяване от екипа в детската градина или училището, в което се обучава детето или ученикът, е задълбочено оценяване на образователните потребности за установяване на възможностите му за обучение по учебни планове и учебни програми в съответствие с индивидуалното развитие.

Чл. 14. Комплексното педагогическо оценяване е насочено към определяне на:

1. интелектуалните и когнитивните способности;
2. езиково-говорните умения;
3. моторно-двигателните умения;
4. уменията за самостоятелен и независим живот;
5. формите за обучение и общуване на детето или ученика в зависимост от увреждането, нарушението или затруднението;
6. потенциалните способности и индивидуалните образователни потребности;
7. основните цели и задачи на обучението и развитието, свързани с възможностите и потребностите на детето или ученика;
8. специалните методи и средства за постигане на целите и задачите;
9. индивидуалния подход в психосоциалната рехабилитация;
10. необходимите специалисти за работа с детето или ученика;

11. ролята на родителите, настойниците, попечителите или директорите на специализираните институции за деца в образователно-възпитателния процес на детето или ученика.

Чл. 15. (1) Комплексното педагогическо оценяване се извършва по предварително определени от екипите по чл. 13, ал. 1 и 2 график, методика и процедура.

(2) Екипът към регионалния инспекторат по образованието и в детската градина и училището преди провеждането на комплексното педагогическо оценяване предоставят на родителя, настойника, попечителя или на директора на специализирана институция за деца информация в достъпна за тях форма за целите, методиката, процедурата, както и за графика и продължителността на оценяването.

Чл. 16. Комплексното педагогическо оценяване на дете или ученик със специални образователни потребности, което не владее български език, се извършва на майчиния му език, като за целта се осигурява преводач.

Чл. 17. (1) За извършване на комплексното педагогическо оценяване се представят следните документи:

1. молба от родителя, настойника, попечителя или от директора на специализирана институция за деца, в която детето е настанено;

2. медицински документ, издаден от съответния лекар специалист или от лекарска консултативна комисия, специализирана по профила на заболяването или от териториална експертна лекарска комисия, с приложени резултати от проведени медицински консултации и изследвания в зависимост от вида увреждане или нарушение;

3. психолого-педагогическа характеристика на детето от учителите на група в детската градина или на ученика - от класния ръководител в училището или от екипа, отговорен за изпълнението на индивидуалния план за грижа, за децата и учениците със специални образователни потребности, настанени в специализирани институции за деца;

4. удостоверение за завършена подготвителна група/подготвителен клас, удостоверение за завършен първи клас, удостоверение за завършен начален етап на основно образование, свидетелство за основно образование;

5. творчески работи на детето или ученика, писмени работи, рисунки и други материали.

(2) Директорът на съответната детска градина, училище или специализирана институция за деца е длъжен да осигури изготвянето на психолого-педагогическата характеристика по ал. 1, т. 3 при поискване от родител, настойник или попечител.

(3) Екипите по чл. 13, ал. 1 и 2 може да изискват и други документи по своя преценка.

Глава трета ПОДКРЕПЯЩА СРЕДА

Раздел I

Екип за комплексно педагогическо оценяване към регионалния инспекторат по образованието

Чл. 18. (1) Екипът за комплексно педагогическо оценяване към регионалния инспекторат по образованието се формира и осъществява дейността си съгласно чл. 6а от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета (обн., ДВ, бр. 68 от 1999 г.).

(2) В постоянния състав на екипа по ал. 1, освен експерт от регионалния инспекторат по образованието, се включват ресурсен учител, логопед, рехабилитатор на слуха и говора и психолог от съответния ресурсен център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности, учител от детска градина, от общообразователно или професионално училище, учител - специален педагог от специално училище, както и лекар от съответния

регионален център по здравеопазване.

(3) Специалистите по ал. 2 се включват в състава на екипа от началника на регионалния инспекторат по образованието по писмено предложение на ръководителите на съответните институции.

(4) В дейността по комплексно педагогическо оценяване участва и представител на отдел „Закрила на детето” по писмено предложение на директора на дирекция “Социално подпомагане”. На представителя на отдел „Закрила на детето” се предоставя график на заседанията на екипа по ал. 1.

Чл. 19. (1) Екипът по чл. 18, ал. 1 заседава целогодишно.

(2) Заседанията на екипа се извършват в съответствие с годишен план, утвърден от началника на регионалния инспекторат по образованието.

(3) Заседанията на екипа се провеждат в ресурсния център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности или в друго място с достъпна архитектурна среда, предварително определено от началника на регионалния инспекторат по образованието.

(4) Заседание на екипа се организира за оценяване на не повече от 10 деца и ученици със специални образователни потребности и/или хронични заболявания.

(5) Заседанията на екипа са редовни, ако присъстват всички членове. Решенията се взимат с пълно мнозинство.

(6) За всяко заседание се съставя протокол, подписан от председателя и от всички членове на екипа.

Чл. 20. (1) Екипът по чл. 18, ал. 1 извършва първична оценка на общото развитие на детето или ученика и отразява заключението си в карта (Приложение № 1). Картата за първична оценка съдържа и препоръка за интегрирано обучение или за обучение в специална детска градина или в специално училище, както и препоръки за ресурсното подпомагане.

(2) Родителят, настойникът или попечителят на детето и ученика, или директорът на специализираната институция за деца се запознават със заключението и препоръката по ал. 1, което се удостоверява с подписа им.

(3) В случаите на несъгласие на родителя, настойника или попечителя или на директора на специализираната институция за деца със заключението и/или препоръката по ал. 1, началникът на регионалния инспекторат по образованието писмено уведомява съответния отдел за закрита на детето с цел осигуряване на най-добрия интерес на детето или ученика, както и експертната комисия по чл. 22, ал. 5.

Чл. 21. (1) Екипът по чл. 18, ал. 1 приема и разглежда следните документи на деца и ученици с хронични заболявания:

1. молба от родителя, настойника или попечителя или от директора на специализирана институция за деца, в която детето или ученикът са настанени;

2. удостоверение за раждане и лична карта на ученика;

3. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия или от териториална експертна лекарска комисия с приложени лична амбулаторна карта, съдържаща необходимите изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването;

4. удостоверение за завършена подготвителна група/подготвителен клас, удостоверение за завършен първи клас, удостоверение за завършен начален етап на основно образование, свидетелство за основно образование.

(2) Екипът по чл. 18, ал. 1 може да изисква и други документи по своя преценка.

(3) Въз основа на документите по ал. 1 екипът по чл. 18, ал. 1 препоръчва или не препоръчва обучение в оздравителна детска градина или оздравително училище.

(4) Началникът на регионалния инспекторат по образованието уведомява родителя, настойника или попечителя или директора на специализираната институция за деца, в която детето е настанено, за решението на екипа по чл. 18, ал. 1 в 7-дневен срок от получаване на протокола от заседанието.

Чл. 22. (1) В 7-дневен срок от всяко заседание екипът по чл. 18, ал. 1 представя на началника на регионалния инспекторат по образованието протокола по чл. 19, ал. 6, към който се прилагат картите за първична оценка на децата или учениците със специални образователни потребности, както и документите на децата и учениците с хронични заболявания.

(2) Два пъти годишно – до 31 март и до 31 октомври, началникът на регионалния инспекторат по образованието изпраща в Министерството на образованието и науката списък на децата и учениците, за които екипът по чл. 18, ал. 1 е направил препоръка за обучение в специални детски градини и в специални училища.

(3) При неотложни случаи, въз основа на мотивирано предложение на екипа за комплексно педагогическо оценяване, началникът на регионалния инспекторат по образованието може да изпрати и след сроковете по ал. 2 допълнителен списък на деца и ученици, за които е направена препоръка за обучение в специални детски градини и в специални училища.

(4) Към списъците по ал. 2 и ал. 3 се прилагат всички документи по чл. 17 и чл. 21, както и картите за първична оценка на общото развитие на децата и учениците.

(5) Министърът на образованието и науката определя със заповед експертна комисия, която извършва преглед и анализ на представените документи по ал. 4. В състава на комисията се включват и външни експерти – психолог, логопед, специален педагог, лекар и други.

(6) При необходимост експертната комисия може да извърши ново оценяване на образователните потребности на децата или учениците от списъка по ал. 2 и 3. Новото оценяване се извършва в съответния регионален инспекторат по образованието.

(7) Експертната комисията изготвя мотивирано предложение до министъра на образованието и науката за децата или учениците със специални образователни потребности от списъка по ал. 2 и 3, които може да се насочат за интегрирано обучение и за децата или учениците, които да се насочат към обучение в специална детска градина и в специално училище, както и за децата и учениците с хронични заболявания, които може да се насочат за обучение в оздравителни детски градини или оздравителни училища.

(8) Списъкът на децата или учениците със специални образователни потребности, които може да се приемат за обучение в специална детска градина и в специално училище, както и на децата и учениците с хронични заболявания, които може да се насочат за обучение в оздравителни детски градини или оздравителни училища, се утвърждава от министъра на образованието и науката в 3-месечен срок от постъпване на списъка по ал. 2 или ал. 3 и документите по ал. 4.

(9) Списъкът по ал. 8 се изпраща на началника на регионалния инспекторат по образованието, заедно с всички документи по ал. 4.

(10) Децата или учениците със специални образователни потребности, които не са включени в списъка по ал. 8, се насочват от екипа по чл. 18, ал. 1 към интегрирано обучение.

(11) Децата или учениците с хронични заболявания, които не са включени в списъка по ал. 8, постъпват в избрано от тях училище по чл. 26, ал. 1, т. 1-10 или т. 12 от ЗНП съобразно личните си предпочитания и възможности.

Чл. 23. (1) Заключение и/или препоръката по чл. 20, ал. 1 и препоръката по чл. 21, ал. 3 може да бъдат оспорени пред министъра на образованието и науката от родителя, настойника или попечителя или от директора на специализирана институция за деца в 10-дневен срок от уведомяването.

(2) Министерството на образованието и науката служебно изисква цялата документация по случая от началника на регионалния инспекторат по образованието.

(3) Документите по ал. 2 се разглеждат в сроковете и по реда на чл. 22.

(4) Експертната комисия по чл. 22, ал. 5 потвърждава или отхвърля заключението или препоръката на екипа по чл. 18, ал. 1. Когато препоръката или заключението бъдат отхвърлени, експертната комисия изготвя нова препоръка или заключение.

(6) Когато решението на експертната комисия по чл. 22, ал. 5 съдържа препоръка за обучение в специална детска градина или в специално училище, детето или ученикът се включват в списъка по чл. 22, ал. 8.

Чл. 24 (1) Началникът на регионалния инспекторат по образованието утвърждава със заповед списък на децата или учениците със специални образователни потребности, които може да се приемат за интегрирано обучение в детските градини и училищата от съответната област.

(2) Началникът на регионалния инспекторат по образованието изпраща списъка по ал. 1 в Министерството на образованието и науката в сроковете по чл. 11, ал. 4.

Раздел II

Екип в детската градина и училището, в които се обучават и възпитават деца и ученици със специални образователни потребности

Чл. 25 (1) Екипът в детската градина и училището извършва комплексно педагогическо оценяване след постъпването на децата и учениците със специални образователни потребности в детските градини и училищата и подпомага обучението и възпитанието им.

(2) Комплексното педагогическо оценяване се извършва съгласно количествени и качествени показатели, установени чрез формални и неформални процедури – стандартизирани психологически тестове, анкети, интервюта и други диагностични методи.

Чл. 26. (1) Екипът за подпомагане на обучението и възпитанието на деца и ученици със специални образователни потребности се назначава не по-късно от 1 септември със заповед на директора на детската градина или училището за срок от една учебна година и със състав, определен в чл. 37, ал. 3 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета.

(2) Екипът по ал. 1 има следните функции:

1. осигурява необходимите дидактически и тестови материали за комплексното педагогическо оценяване в специално обзаведена за целта стая;

2. проучва документите на децата и учениците с дадените препоръки за вида и формата на обучение;

3. при необходимост определя и изисква допълнителни документи на децата и учениците със специални образователни потребности;

4. провежда оценяването на образователните потребности, като всеки от членовете на екипа работи индивидуално и изготвя писмен доклад за всяко дете или ученик, който се представя на председателя на екипа след приключване на оценяването;

5. изготвя становището си и попълва карта за оценката за всяко дете или ученик на съвместно заседание с всички членове на екипа. Към картата се прилагат писмените доклади на членовете на екипа;

6. разработва в началото на учебната година индивидуални образователни програми за съответната учебна година съвместно с учителите на съответната група в детската градина, с класния ръководител в училището, с възпитателя на група, с психолога, с рехабилитатора, с логопеда, с родителя, настойника или попечителя и със специалиста, определен от директора на специализираната институция за деца;

7. проследява динамиката в развитието на детето или ученика и изпълнението на индивидуалната образователна програма в края на всеки учебен срок и изготвя писмен доклад до директора на детската градина или училището за резултатите от обучението и възпитанието;

8. внася промени в индивидуалната образователна програма на детето или ученика в зависимост от резултатите от оценяването в процеса на обучението и динамиката в развитието му;

9. представя чрез директора на детската градина или училището на екипа за комплексно педагогическо оценяване към регионалния инспекторат по образованието списък с приетите деца и ученици за всяка учебна година за интегрирано обучение или за обучение и възпитание в специални детски градини и училища, както и писмен доклад за дейността си в края на всеки учебен срок;

10. извършва консултативна дейност с всички деца и ученици в групата или паралелката, в които са интегрирани деца и ученици със специални образователни потребности;

11. извършва консултативна дейност с родителите, настойниците, попечителите или директорите на специализираните институции за деца, както и с учителите;

12. въз основа на получена информация от учителите и след получено съгласие на родителите, настойниците, попечителите или директорите на специализираните институции за деца извършва комплексно педагогическо оценяване на други деца и ученици, които изостават в обучението си;

(3) Екипът по ал. 1 работи целогодишно по график, приет с решение на педагогическия съвет и утвърден от директора на детската градина или училището.

(4) Заседанията на екипа са редовни, когато присъстват всички членове. Решенията се взимат с пълно мнозинство.

Чл. 27. В случаите по чл. 26, ал. 2, т. 12, когато родителят, настойникът, попечителят или директорът на специализираната институция за деца не представи писмено съгласие за оценяване на детето или ученика с цел осигуряване на психолого-педагогическа подкрепа, екипът изпраща чрез директора на детската градина или училището уведомително писмо до съответния отдел за закрила на детето за осигуряване спазването на най-добрия интерес на детето или ученика.

Чл. 28. (1) В комплексното педагогическо оценяване и в подпомагането на обучението и възпитанието на децата и учениците със специални образователни потребности се включват и логопедите от логопедичните кабинети и от логопедичните центрове.

(2) Логопедите по ал. 1 извършват диагностична, корекционна, рехабилитационна и консултативна дейност.

(3) Дейностите по ал. 2 се извършват в извънучебно време.

(4) Логопедите по ал. 1 координират дейността си с ресурсните центрове за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности и работят в сътрудничество с тях.

Чл. 29. (1) Логопедите от логопедичните кабинети и от логопедичните центрове в началото на всяка учебна година извършват оценка на езиково-говорното развитие на децата от детските градини и на учениците до IV клас от училищата в района, на чиято територия се намира кабинетът или центърът.

(2) Сведения за ученици с езиково-говорни нарушения от V до VIII клас логопедите по ал. 1 получават от класния ръководител, от ресурсния учител, от медицинското лице в училището или в специализираната институция за деца.

Чл. 30. (1) След приключване на оценяването на езиково-говорното развитие на децата и учениците логопедите от логопедичните кабинети и от логопедичните центрове изпращат информация за резултатите от оценката до председателите на екипите за комплексно педагогическо оценяване към регионалния инспекторат по образованието и в детската градина или училището и до директора на ресурсния център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности.

(2) Логопедите от логопедичните кабинети и от логопедичните центрове изпращат в края на всеки учебен срок информация до лицата по ал. 1 за резултатите от коригирането на езиково-говорните нарушения на децата и учениците.

Раздел III

Индивидуална образователна програма

Чл. 31. (1) Индивидуалната образователна програма се разработва от екипа по чл. 25 и има за цел да подпомогне детето или ученика със специални образователни потребности за:

1. усвояване на знания и умения за постигане на държавните образователни изисквания за предучилищното възпитание и подготовка или за учебното съдържание в съответствие с индивидуалните им потребности и потенциалните възможности;
2. стимулиране на цялостното развитие на детето или ученика;
3. усвояване на специфични знания и умения в зависимост от увреждането или нарушението;
4. развитие на социалните умения за самостоятелен и независим живот с оглед на успешна социална интеграция и професионална реализация.

(2) Индивидуалната програма включва конкретни задачи в рамките на учебните програми по един или повече учебни предмети от учебния план.

Чл. 32. Индивидуалната образователна програма се разработва в съответствие със следните основни принципи:

1. спазване на правата на детето или ученика;
2. индивидуален подход при планиране на дейностите с акцент върху способностите, уменията и силните страни на детето или ученика;
2. комплексно въздействие на планираните дейности;
3. екипност при изпълнението на програмата;
4. поетапност на планираните дейности;
5. приемственост и системност на планираните дейности;
6. осигуряване на съгласие и възможност за избор от детето, ученика и неговото семейство въз основа на предварително предоставена информация за планираните дейности.

Чл. 33. Индивидуалната образователна програма включва следните раздели:

1. потенциални възможности и потребности на детето или ученика на базата на извършената оценка по чл. 26, ал. 2, т. 5;
2. основни цели и задачи на обучението, възпитанието и развитието, свързани с възможностите и потребностите на детето или ученика;
3. специални методи и средства за постигане на поставените цели и задачи;
4. области, в които се планират конкретни дейности за постигане на поставените цели и задачи;
5. критерии за определяне на постигнатия напредък в обучението, възпитанието и развитието;
6. оценъчна скала за равнището на усвоените знания, умения и компететности, когнитивното развитие, езиково-говорното развитие и комуникативните умения, емоционалните, характеровите и поведенческите особености в съответствие с вида и степента на увреждането, нарушението или затруднението;
7. постигнати резултати във всяка от определените области;
8. предложения за промени в програмата в резултат от обучението, възпитанието и развитието на детето или ученика.

Чл. 34. В индивидуалните образователни програми за деца и ученици с множество увреждания се акцентира върху следните области: общо моторно развитие (фини и груби моторни умения), самообслужване, когнитивни умения, езиково-говорно развитие и комуникация, социални умения, художествена дейност, трудова терапия, учебна дейност.

Чл. 35. Индивидуалната образователна програма се разработва в съответствие с примерна рамка на индивидуална образователна програма на дете или ученик със специални образователни потребности (Приложение № 2).

Чл. 36. Координирането на дейностите по индивидуалната образователна програма

на дете или ученик със специални образователни потребности се осъществява от ресурсния учител.

Чл. 37. (1) Оценяването на постиженията по индивидуалната образователна програма на дете или ученик със специални образователни потребности се осъществява в съответствие с критериите по чл. 33, т. 5.

(2) Постиженията на учениците със специални образователни потребности по индивидуалните образователни програми се оценяват с оценки с качествен и количествен показател.

(3) Отчитането на резултатите по индивидуалната образователна програма се осъществява от екипа по чл. 25 в съответствие със сроковете, определени в програмата.

Раздел IV

Учебни програми по специалните учебни предмети за обучение на деца и ученици с увреден слух и на деца и ученици с нарушено зрение

Чл. 38. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците с увреден слух, като съдействат за постигане на слухова и речева абилитация и рехабилитация и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот чрез средствата на тоталната комуникация.

(2) Учебните програми по ал. 1 са насочени към практическото овладяване на езика и се изпълняват в различни форми на работа (индивидуални и групови), и в часовете по различни учебни предмети с помощта на учител – специален педагог за деца с увреден слух (рехабилитатор на слуха и говора), който координира и дейността на всички учители, работещи с децата и учениците с увреден слух.

(3) Чрез учебните програми по ал. 1 се постига:

1. формиране на потребност от говорно общуване и изява;
2. изграждане на умения за използване на остатъчния слух и за развитие на слуховото внимание и слуховото възприятие;
3. формиране на умения за полисензорно възприемане на чужда реч;
4. създаване на потребност за непрекъснато обогатяване на речниковия фонд;
5. развитие на психичните процеси;
6. осигуряване на необходимите условия за създаване и развитие на умения, интереси и усъвършенстване на способностите.

Чл. 39. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците с нарушено зрение, като съдействат за компенсация на слепотата и слабото зрение и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот.

(2) Учебните програми по ал. 1 по отношение на зрителното подпомагане са насочени към:

1. формиране на елементарни зрителни умения;
2. формиране на зрителни умения върху мултисензорна основа;
3. обучение за използване на оптични средства.

(3) Учебните програми по ал. 1 по отношение на ориентирането и мобилността са насочени към:

1. развитие на функциите на запазените анализатори;
2. обучение за мобилност в малко пространство;
3. обучение за мобилност в голямо пространство.

(4) Учебните програми по ал. 1 по отношение на полезните умения са насочени към:

1. формиране на общопознавателни умения;
2. формиране на всекидневни умения;
3. формиране на социални умения.

Чл. 40. Учебните програми по чл. 38 и чл. 39 се разработват в съответствие със следните основни принципи:

1. гъвкавост на програмите;
2. качество на обучението;
3. баланс между знанията и уменията по учебните предмети и уменията за самостоятелен и независим живот;
4. партньорство между учителите по различните учебни предмети, както и между учител-ученик и учител-родител;
5. приложимост на програмите.

Чл. 41. Учебните програми по чл. 38 и чл. 39 се утвърждават от министъра на образованието и науката.

Глава четвърта

ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И/ИЛИ С ХРОНИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ В СПЕЦИАЛНИТЕ ДЕТСКИ ГРАДИНИ И В СПЕЦИАЛНИТЕ УЧИЛИЩА

Чл. 42. (1) Специалните детски градини и специалните училища функционират като институции във връзка и взаимодействие с другите детски градини, училища и обслужващи звена в системата на народната просвета, със специализираните институции за деца, с родителите, настойниците или попечителите и с обществото.

(2) Дейността на специалните детски градини и на специалните училища е насочена към:

1. обучение и възпитание, осигуряващо успешна социална интеграция и професионална реализация на децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания;
2. подготовка за интегриране на децата и учениците със специални образователни потребности в общообразователна среда;
3. ресурсно подпомагане на интегрираните деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания.

Чл. 43. (1) Обучението и възпитанието на децата с нарушено зрение и на децата с увреден слух от 0 до 6 години се осъществява съгласно изискванията на Наредба № 4 от 18.09.2000 г. за предучилищно възпитание и подготовка (обн., ДВ, бр. 80 от 2000 г.) и по индивидуални програми за ранно въздействие и ранна рехабилитация, утвърдени съответно от директорите на училищата за деца с нарушено зрение и на училищата за деца с увреден слух или от директорите на детските градини за деца с увреден слух.

(2) Обучението и възпитанието на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух в специалните училища се осъществява в съответствие със:

1. специални учебни планове съгласно държавното образователно изискване за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, утвърдени от министъра на образованието и науката;
2. учебни програми съгласно държавното образователно изискване за учебното съдържание или по индивидуални образователни програми;
3. учебни програми по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката;
4. специални учебници и учебни помагала, утвърдени от министъра на образованието и науката, в т.ч. адаптирани учебници и учебни помагала с брайлов и с увеличен плоско-печатен шрифт;
5. учебни планове и програми за професионално образование и обучение съгласно държавните образователни изисквания за професионалното образование и обучение и за придобиването на квалификация по професии.

Чл. 44. (1) Обучението и възпитанието на децата с умствена изостаналост в специалните детски градини се осъществява само по индивидуални образователни

програми, разработени в съответствие с Наредба № 4 от 18.09.2000 г. за предучилищно възпитание и подготовка.

(2) Обучението и възпитанието на учениците с умствена изостаналост в помощните училища се осъществява по специални учебни планове, разработени в съответствие с държавните образователни изисквания за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, за професионалното образование и обучение, за придобиването на квалификация по професии, утвърдени от министъра на образованието и науката, както и по индивидуални образователни програми.

Чл. 45. (1) Обучението и възпитанието на децата с хронични заболявания в специалните детски градини се осъществява в съответствие с Наредба № 4 от 18.09.2000 г. за предучилищно възпитание и подготовка.

(2) Обучението и възпитанието на учениците с хронични заболявания в оздравителните училища се осъществява в съответствие с държавните образователни изисквания за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, за учебното съдържание, за професионалното образование и обучение, за придобиването на квалификация по професии.

Чл. 46. Обучението и възпитанието на учениците с хронични заболявания в болничните училища се осъществява по:

1. специален учебен план, утвърден от министъра на образованието и науката в съответствие с държавното образователно изискване за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;

2. учебни програми съгласно държавното образователно изискване за учебното съдържание.

Чл. 47. (1) В специалните детски градини и в специалните училища за деца и ученици с нарушено зрение, с увреден слух и с умствена изостаналост може да се формират групи или паралелки за деца или ученици с множество увреждания.

(2) В специалните училища за ученици с нарушено зрение и за ученици с увреден слух, както и в оздравителните училища, може да се откриват паралелки за професионално образование и обучение, при условие че в същото населено място, в което е разположено специалното училище няма училище, което да осъществява обучение по същата професия.

(3) В помощните училища може да се откриват паралелки за обучение по част от професия или по професия за придобиване на първа степен на професионална квалификация за ученици, завършили VIII клас на тези училища.

(4) В училищата за деца и ученици с нарушено зрение и с увреден слух може да се откриват и профилирани паралелки по изкуства и спорт.

Чл. 48. (1) Обучението в помощните училища се организира за ученици с умерена и с тежка умствена изостаналост, както и с множество увреждания, от I до VIII клас.

(2) Учениците в помощните училища не повтарят класа.

(3) Помощните училища по ал. 1 организират обучение и за учениците с умствена изостаналост до 16-годишна възраст, настанени в домовете за деца и младежи с умствена изостаналост.

(4) Обучението на учениците с умствена изостаналост до 16-годишна възраст, настанени в домовете за деца и младежи с умствена изостаналост, може да се провежда и в самия дом след предварително съгласуване с регионалния инспекторат по образованието и с директора на дома за деца и младежи с умствена изостаналост.

Чл. 49. Учениците, завършили VIII клас на помощно училище, могат да продължат обучението си в IX клас на училища, които организират професионално обучение по част от професия или по професия за придобиване на първа степен на професионална квалификация, или в IX клас на непрофилирани паралелки в средни общообразователни училища или гимназии по индивидуална образователна програма.

Чл. 50. (1) В училищата за деца и ученици с нарушено зрение могат да се обучават и възпитават:

1. деца и ученици с тотална слепота със зрителна острота 0;
2. деца и ученици с перцепция на светлина (светлоусещане) със зрителна острота от 0 до 0,01;
3. частично виждащи деца и ученици със зрителна острота от 0,01 до 0,04 с корекция на по-добре виждащото око и зрително поле до 10 градуса;
4. слабовиждащи деца и ученици със зрителна острота между 0,05 и 0,2 на по-добре виждащото око или зрително поле до 20 градуса;
5. деца и ученици, които имат по-висока зрителна острота от 0,2, но съществува увреждане на други зрителни функции, като: рязко стеснено полезрение, силно увредено цветоусещане или очно заболяване, злокачествено късогледство, дегенериране на ретината, глаукома, поради което зрението прогресивно намалява;
6. деца и ученици с нарушено зрение, с множество увреждания, сляпо-глухи, чиято зрителна острота и зрително поле не позволяват да се обучават в други специални училища.

(2) В училищата по ал. 1 се открива и подготвителен клас за деца на 6-годишна възраст.

(3) В подготвителен клас могат да се включат и деца на 5-годишна възраст по желание на родителите и при условията и по реда на глава трета, раздел I.

Чл. 51. Учителите – специални педагози, на зрително затруднените деца и ученици в училищата по чл. 50, ал. 1 могат да работят с деца и ученици с нарушено зрение, които се обучават и възпитават интегрирано в детските градини по чл. 18 и в училищата по чл. 26, ал. 1, т.1-10 или т. 12 от Закона за народната просвета.

Чл. 52. (1) Децата и учениците с увреден слух с долна граница на загуба на слуха над 30 dB могат да се обучават и възпитават в детски градини и училища за деца и ученици с увреден слух.

(2) В училищата по ал. 1 се откриват подготвителни класове за деца с увреден слух.

Чл. 53. Рехабилитаторите на слуха и говора в училищата по чл. 52, ал. 1 могат да работят с деца и ученици с увреден слух, които се обучават и възпитават интегрирано в детските градини по чл. 18 и училищата по чл. 26, ал. 1, т.1-10 или т. 12 от Закона за народната просвета.

Чл. 54. (1) За ресурсното подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух училищата по чл. 50, ал. 1 и чл. 52, ал. 1 осъществяват следните дейности:

1. ранно въздействие и ранна рехабилитация;
2. обучение по специалните учебни предмети на интегрираните ученици с нарушено зрение или с увреден слух;
3. краткосрочни специализирани практически обучения за интегрираните деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух;
4. подпомагане на интегрирани деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух по учебните предмети от учебния план на училището, в което се обучават;
5. консултации на интегрирани деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух и на техните родители, настойници, попечители или директори на специализирани институции за деца;
6. краткосрочни специализирани практически обучения за учители от детските градини и училищата, в които се осъществява интегрирано обучение и възпитание, и за ресурсни учители;
7. разработване и осигуряване на специални дидактични материали, помагала, пособия и други за интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух; учебници, помагала, материали с брайлов и уголемен плоскопечатен шрифт и други за интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици с нарушено зрение.

(2) Дейностите по ал. 1, т. 1-6 се провеждат по график, утвърден от директора на училището за деца с нарушено зрение или на училището за деца с увреден слух.

(3) Графикът по ал. 2 се съгласува с финансиращия орган, с директора на училището, в което се обучават интегрирано децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух, и с регионалния инспекторат по образованието.

Чл. 55. (1) Децата с хронични заболявания могат да се обучават и възпитават в оздравителни детски градини, а учениците - в оздравителни или в болнични училища за лечебно-възстановителна дейност.

(2) В детските градини и училищата по ал. 1 се обучават и възпитават деца и ученици със среднотежки, компенсирани и реконвалесцентни форми на съответното хронично заболяване, само ако те възпрепятстват обучението им в детските градини по чл. 18 и в училищата по чл. 26, ал. 1, т. 1- 10 или т. 12 от ЗНП.

(3) Дневният режим, организацията на обучението, извънкласните и извънучилищните дейности в детските градини и училища по ал. 1 се съобразяват с профила на заболяването.

Чл. 56. (1) В болничните училища могат да се обучават ученици, настанени в лечебни заведения за болнична помощ.

(2) Учениците от болничните училища се включват в учебен процес по преценка на лекуващия лекар.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. „Специализирани институции за деца” по смисъла на тази наредба са институциите за предоставяне на социални услуги за деца по смисъла на чл. 36, ал. 3, т. 1 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г.), както и домовете за медико-социални грижи за деца по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. (1) В едномесечен срок от влизане в сила на тази наредба към регионалните инспекторати по образованието се създават експертни комисии, които извършват преглед и анализ на документите на децата и учениците, записани преди учебната 2008/2009 година в специалните детски градини и в специалните училища в съответната област.

(2) Съставът на експертната комисия по ал. 1 се определя със заповед на началника на регионалния инспекторат по образованието и включва психолог, логопед, специален педагог, рехабилитатор на слуха и говора, лекар и представител от отдела за закрила на детето. В състава на експертната комисия по ал. 1 не се включват лица, които са членове на екипа за комплексно педагогическо оценяване към същия регионален инспекторат по образованието.

(3) Директорите на специалните детски градини и на специалните училища изпращат в съответния регионален инспекторат по образованието всички документи по чл. 17 или чл. 21 за децата или учениците, записани за обучение преди учебната 2008/2009 година по график, определен от началника на регионалния инспекторат по образованието.

(4) В шестмесечен срок от влизане в сила на тази наредба експертната комисия изготвя заключение за всяко дете или ученик по ал. 1 с една от следните препоръки:

1. за продължаване на обучението в специална детска градина или специално училище;

2. за интегрирано обучение в детските градини по чл. 18 от ЗНП или в училищата по чл. 26, ал. 1, т.1-10 или т. 12 от ЗНП;

3. за обучение в детските градини по чл. 18 от ЗНП или в училищата по чл. 26, ал. 1, т.1-10 или т. 12 от ЗНП съобразно личните предпочитания и възможности.

(5) В 14-дневен срок от приключване работата на експертната комисия по ал. 1

началникът на регионалния инспекторат по образованието:

1. изпраща в МОН списък на децата и учениците, за които е направена препоръката по ал. 4, т. 1, към който прилага протоколите от заседанията на комисията по ал. 1.

2. утвърждава списък на децата и учениците, които може да се обучават интегрирано в детските градини по чл. 18 от ЗНП или в училищата по чл. 26, ал. 1, т.1-10 или т. 12 от ЗНП, въз основа на препоръката по ал. 4, т. 2.

(6) Списъкът на децата и учениците, които може да продължат обучението си в специална детска градина или специално училище, се утвърждава от министъра на образованието и науката.

(7) Началникът на регионалния инспекторат по образованието изпраща в МОН списъка по ал. 5, т. 2 в 3-дневен срок от утвърждаването му.

§ 3. В чл. 7 от Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване (обн., ДВ, бр. 37 от 2003 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите “и за учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални програми” се заличават.

2. Създават се ал. 6, 7 и 8:

“(6) Въз основа на установените резултати от текущите изпитвания и изпитите на учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални образователни програми, но не постигат държавното образователно изискване за учебното съдържание, се поставят оценки с качествен и количествен показател за усвоените знания и компетентности съгласно индивидуалните им образователни програми.

(7) Учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални образователни програми и постигат държавното образователно изискване за учебното съдържание в процеса на училищното обучение, се оценяват с оценките по ал. 2 и 3.

(8) При завършването на клас, етап или степен на образование по индивидуални образователни програми учениците със специални образователни потребности, които не са постигнали държавното образователно изискване за учебното съдържание, получават оценки само с качествен показател.”

§ 4. Тази наредба се издава на основание чл. 16, т. 8 , във връзка с чл. 17, т. 3 от Закона за народната просвета и отменя Наредба № 6 от 19.08.2002 г. за обучението на деца със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, издадена от министъра на образованието и науката (обн., ДВ, бр. 83 от 2002 г.).

ДАНИЕЛ ВЪЛЧЕВ

МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

КАРТА
ЗА ПЪРВИЧНА ОЦЕНКА НА ОБЩОТО РАЗВИТИЕ НА
ДЕТЕ ИЛИ УЧЕНИК СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

Целта на оценката е да се съберат данни за наличните ресурси и потребностите на детето/ученика, като се вземе предвид и семейната среда. Оценката ще бъде използвана като основа за вземане на решения за определяне на допълнителната подкрепа, от която евентуално се нуждае детето/ученикът, семейството или полагащите грижи за детето/ученика. Не е необходимо да бъдат изпълнени всички елементи на оценката – важно е да се отразят аспектите, които дават реална представа за ситуацията.

Данни за детето

Трите имена.....

ЕГН..... Дата на раждане..... Пол.....

Завършен клас в училище/група в детска градина .....

Дата на предишната оценка (ако има такава).....

Адрес.....

Телефони.....

Данни за лицата, които упражняват родителските права

Трите имена и връзка с детето:	Трите имена и връзка с детето:
Адрес, телефон и други данни за контакт:	Адрес, телефон и други данни за контакт:

Трите имена на родителя/настойника/попечителя или директора на специализираната институция за деца, който присъства на оценката.....

Връзка на присъстващия на оценката с детето.....

Екип за комплексно педагогическо оценяване:

Председател на ЕКПО:

Трите имена,
подпис.....

длъжност..... институция..... телефони.....

.....

Членове:

1.....

/трите имена, подпис/

длъжност.....институция.....телефони.....

2.....

/включват се всички членове на екипа, които извършват оценката/

Данни за оценката

Причини за извършване на оценката на детето/ученика.....

Професионална помощ, включена в грижите за детето/ученика

Грижи в ранна детска възраст и/или форма на обучение.....

Личен лекар /трите имена/:
.....

Адрес.....
Телефони:.....

Други институции и служби, работещи с детето.....

Дата на оценката.....

СЪДЪРЖАНИЕ НА ОЦЕНКАТА – отбележете силните страни (ресурси) и потребностите на детето/ученика

	Елемент	Коментар – отбележете наличните ресурси и потребности. Не е необходимо да давате коментар по всички елементи
Развитие на детето	Здравословно състояние:	
	1. Общ здравен статус	
	2. Физическо развитие	

	<p><i>Емоционално и социално развитие:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Игрови умения 2. Отношения с връстници: <ul style="list-style-type: none"> • поведение в група • постоянство на връзките • приемане от групата 3. Отношения с възрастни: <ul style="list-style-type: none"> • реакция при първоначален контакт • зачитане на авторитети • реакция при раздяла 4. Социално-приемливо поведение 5. Самооценка 6. Ниво на независимост (придружител, помощни средства...) 7. Поведение, съответно на възрастта 8. Умения за самообслужване и самостоятелност 9. Риск от нараняване (себе си и другите) 10. Активност: <ul style="list-style-type: none"> • хиперактивност • хипоактивност <p><i>Когнитивно развитие:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Памет: <ul style="list-style-type: none"> • ретенция • репродукция • обем и работоспособност 2. Внимание: <ul style="list-style-type: none"> • концентрация • устойчивост • превключване 3. Мислене: <ul style="list-style-type: none"> • нагледно-образно • смислово-логическо • абстрактно 4) интелектуално функциониране (IQ по МКБ – 10) 	
--	--	--

*Езиково и говорно развитие;
комуникативни умения:*

1. Рецептивна реч

- фонеман гнозис
- звуков анализ и синтез
- разбирање значението на думите
- многозначност на думите
- разбирање на прости логико-граматични конструкции
- разбирање на предложни одношения
- разбирање на логическите врзки в текст

2. Експресивна реч

- нарушеније на звукопроизношението
- съставяне на изреченија
- съставяне на разказ по картинка/серия картинки
- съставяне на преразказ
- наличие на аграматизъм
- ехолалијна продукција
- особености на интонацијата /темп, ритъм, мелодика/
  - други

3. Писмена дейност – особености

4. Невербални комуникативни умения (вкл. МАКАТОН и др.)

5. Комуникативна функција на езика

	<p><i>Обучение:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разбиране, интерес и решаване на проблеми (практическо приложение на знанията) 2. Участие в обучителни и образователни програми 3. Участие в професионални програми 4. Участие в терапевтични и/или рехабилитационни програми 	
	<p><i>Семейни отношения:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Контакт с родителите или други членове на семейството 2. Честота на контактите (редовни, редки...) 3. Качество на контактите (близките наистина ли се интересуват, активно ли участват в срещите с детето...) 	
Родители/ настойници	<p>Осигурени ли са основни грижи и закрила?</p> <p>Има ли емоционална връзка и стабилност на отношенията?</p> <p>Родителски стил на възпитание:</p> <ul style="list-style-type: none"> - авторитарен - либерален - свръхпротективен - авторитетен 	

Семейство и социална среда	<p>Семейна история (психически травми....), функциониране и социален статус</p> <p>Разширено семейство</p> <p>Жилищни условия, трудова заетост и финансови възможности</p> <p>Социални характеристики и ресурси на средата (вкл. образователни)</p>	
-----------------------------------	---	--

ОБЕКТИВНИ ФАКТИ В ПОДКРЕПА НА УСТАНОВЕНИТЕ НАЛИЧНИ РЕСУРСИ И ПОТРЕБНОСТИ – представете обективни факти в подкрепа на вашата оценка.

Работете с детето/ученика и с неговите родители/настойници /попечители или с директора на специализираната институция за деца и отразете техните виждания. Отбележете основните различия в мненията.

Източници на информация за установяване на наличните ресурси и потребности на детето/ученика (специализиран инструментариум за оценка, налична документация, информация от близките на детето, консенсус на екипа за оценка, други):

ЗАКЛЮЧЕНИЯ, ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ И ДЕЙСТВИЯ – след като сте приключили с оценката, впишете заключенията, възможните решения и препоръчани действия. Работете с детето/ученика и с неговите родители/настойници/попечители или с директора на специализираната институция за деца и отразете техните мнения, както и решенията, които предлагат.

Моля, опишете!

1. Действия, които следва да се предприемат незабавно.....
2. Налични ресурси (силни страни на детето).....
3. Специални образователни потребности.....
4. Няма специални потребности.....

<p>Какви действия препоръчвате?</p>	<p>Какво предприема регионалният инспекторат по образованието ?</p> <p>Какво предприема отделът за закрила на детето?</p> <p>От какви специализирани грижи и обучение се нуждае детето?</p> <p>Моля, опишете точно и подробно!</p>
<p><i>Вид на препоръчаното обучение и място на обучението:</i></p>	<p><i>Форма на обучение:</i></p>

Специални грижи и обучение:

1. Ресурсно подпомагане
2. Консултации с учители
3. Подпомагане на комуникацията (алтернативни форми на комуникация: картинни сбирки; символни системи, например МАКАТОН и др.)
4. Помощни средства, приспособления и съоръжения за придвижване и учебна дейност
5. Специализирани средства за деца с нарушено зрение (оптични средства, плосък печат – едър шрифт, релефен шрифт, говорящи компютърни програми, брайл, пиктограми.....)
6. Специализирани средства за деца с увреден слух (слухов апарат, кохлеарен имплантант, FM-система.....)
7. Психотерапевтични програми (индивидуални, семейни, групови)
8. Специален режим на хранене (диета.....)
9. Придружител
10. Други (напр. консултации със специалист: детски психиатър, невролог, клиничен психолог.....)

Следващата оценка ще се проведе от екипа в детската градина или в училището:

1. В края на срока
2. В края на учебната година
3. По преценка на ЕКПО

Дата на следващата оценка:

Място на провеждане

Коментар и подпис на детето/ученика относно оценката и препоръчаните действия:

Коментар и подпис на родителя/настойника/попечителя/директора на специализираната институция за деца относно оценката и препоръчаните действия:

Съгласие за съхраняване на информацията и предоставянето ѝ на трети лица

Разбирам напълно, че информацията, отразена в настоящата карта, ще бъде съхранявана според Закона за защита на личните данни, ще се ползва единствено от специалисти, ангажирани с грижите за детето и в най-добрия интерес на детето, на което съм родител/настойник/попечител/директор на специализираната институция за деца, в която е настанено.

Трите имена:.....

Връзка с детето:.....

Подпис:.....Дата:.....

.....
.....
.....

(наименование на детската градина или училището, адрес)

УТВЪРДИЛ,

ДИРЕКТОР: .....

/име и фамилия/

**РАМКА
НА ИНДИВИДУАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПРОГРАМА
НА ДЕТЕ ИЛИ УЧЕНИК СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ**

УЧЕБНА...../..... Г.

I. Идентифициране и основна информация

1. ....
(трите имена на детето/ученика)

2. Дата на раждане:..... Място на раждане:..... Възраст:.....

3. ЕГН:..... група/клас:.....

4. Медицински документи, издадени от съответния лекар – специалист,
(приложение)

.....
.....

5. Данни за родителите/настойниците/попечителите или за директора на специализираната институция за деца

- Трите имена на майката:.....
Адрес:.....
.....
Месторабота:.....
Телефони за връзка:.....
- Трите имена на бащата:.....
Адрес:.....

.....
Месторабота:.....
Телефони за връзка:.....

- Име, презиме и фамилия на настойника/попечителя/директора на специализираната институция за деца:.....
Адрес:.....
.....
Месторабота:.....
Телефони за връзка:.....

Начало на етапа:.....

Край на етапа:.....

II. Резултати от оценяването на настоящото равнище на детето/ученика от екипа:

1. Оценка на здравословното състояние на детето/ученика (описват се здравословните проблеми, които биха повлияли на обучението на детето/ученика по медицински данни)

.....
.....
.....

2. Оценка на психичните процеси и на равнището на интелектуалното развитие (от психолог):

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Оценка на характеровите, поведенческите прояви и самооценката (от психолог и специален педагог):

.....
.....
.....
.....
.....

4. Оценка на езиково-говорното развитие и на комуникативните умения (от логопед):

.....
.....
.....
.....
.....

5. Оценка на знанията, уменията и компетентностите (от специалните педагози, ресурсните учители, класните ръководители, учителите по предмети, специалистите по професионално обучение):.....
.....
.....
.....
.....

6. Оценка на знанията, уменията и компетентностите (от учителите в детската градина, общообразователното или професионалното училище в съответствие с държавните образователни изисквания за предучилищното възпитание и подготовка и за учебното съдържание):.....
.....
.....
.....
.....

7. Оценка на областите, в които детето/ученикът се представя най-добре (от екипа):.....
.....
.....
.....

8. Оценка на интересите на детето/ученика (от екипа):.....
.....
.....

9. Оценка на социалната среда: семейството, групата, класа, обществената среда (от екипа и родителя или от лицето, което представлява детето/ученика):
.....
.....
.....

(в зависимост от вида на детската градина/училището и от вида и степента на увреждането или нарушението в извършването на оценката могат да се включват и други специалисти)

III. Критерии за оценка на обучението и развитието на детето/ученика

1. Когнитивното развитие на детето/ученика: възприятия, представи, мисловни операции, паметови операции, внимание и други.....
.....
.....

2. Развитие на езиково-говорното развитие и на комуникативните умения на детето/ученика: експресивна и импресивна реч, писмена реч, умения за четене
.....
.....
.....

3. Усвоени знания и придобити умения и компететности на детето/ученика:.....

.....

.....

.....

.....

4. Емоционално състояние и поведение на детето/ученика:

.....

.....

(в зависимост от вида и степента на увреждането или нарушението на детето/ученика се включват допълнителни критерии за оценка на обучението и развитието; посочват се използваните тестове и оценъчните процедури)

IV. Потенциални способности и потребности на детето/ученика

(на базата на извършената оценка от екипа)

потенциални способности	потребности

V. Основни цели и задачи на обучението и развитието, свързани с възможностите и потребностите на детето/ученика и съобразени с вида и степента на увреждането или нарушението

цели	задачи

(целите и задачите да са в съответствие с определените области за обучение и развитие според вида и степента на увреждането или нарушението на детето/ученика)

VI. Специални методи и средства за постигане на поставените цели и задачи:

- нагледни
- практически
- словесни

- терапевтични методи: драма, арттерапия, куклотерапия, индивидуална и груповая терапия
- наблюдение по време на игра и в естествени условия

VII. Раздели на индивидуалната образователна програма

(отделните раздели на програмата да се конкретизират в съответствие с оценката на екипа)

области	цели	Задачи	резултати	време и продължителност
1. Самообслужване				
2. Общо моторно развитие: - груба моторика - фина моторика				
3. Езиково-говорно развитие и комуникативни умения				
4. Когнитивни умения				
5. Емоции и поведение				
6. Социални умения				

<p>7. Учебна дейност-учебни предмети (определянето на учебната дейност е в зависимост от оценката на екипа на образователните потребности на детето/ученика)</p>				
<p>8. Умения по изкуствата (музика, танци, театър, изобразително изкуство и други)</p>				
<p>9. Трудови и професионални умения (включва областите, в които детето/ученика може да се реализира)</p>				

(динамиката в развитието се отбелязва в графа резултати)

VIII. Оценъчна скала за равнището на усвоените знания, умения и компететности, когнитивното развитие, езиково-говорното развитие и комуникативните умения, емоционалните, характеровите и поведенческите особености в съответствие с вида и степента на увреждането или нарушението:

1. Първо равнище:.....

.....
.....

2. Второ равнище:.....

.....
.....

3. Трето равнище:.....

.....
.....

(екипът в детската градина/училището определя съответните равнища в съответствие с постигнатите резултати по разделите на индивидуалната образователна програма, като най-високо е трето равнище)

IX. Заключение на екипа в детската градина/училището

(описание на постигнатите резултати от областите, определени в индивидуалната образователна програма)

.....
.....
.....
.....
.....

X. Предложения:

(на базата на резултатите да се опишат перспективите за развитие – видът и формата на обучение)

.....
.....
.....
.....

Забележка: Попълването на разделите на програмата се извършва съобразно индивидуалните потребности и потенциалните способности на всяко дете или ученик. В някои от случаите не е необходимо да се разработват всички раздели на програмата – на едни от тях може да се даде преимущество пред останалите, за да се отразят аспектите, които най-реално определят ситуацията.

XI. Членове на екипа, разработил индивидуалната образователна програма:

Председател:.....
/...../

Психолог:.....
/...../

Логопед:.....
/...../

Ресурсен учител:.....
/...../

Специален педагог:.....
/...../

**Учител от детска градина,
общообразователното или
професионалното
училище:**.....
/...../

Възпитател:.....
/...../

Други:
.....
/...../
.....
/...../

Дата:.....

XII. Мнение на родителя/настойника/попечителя или специалиста от специализираната институция за деца:

- приемам предложението на екипа
- приемам частично предложението на екипа
- не приемам предложението на екипа
- предлагам следното:

.....
.....
.....

Дата:.....

**Име и подпис на родителя/настойника/
попечителя или специалиста
от специализираната институция за деца:**

.....

/...../